

SXEDIO-B.39

31.10.88: (Μέρος 5): Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ ΠΡΕΣΒΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΧΕΝΡΥ ΤΑΣΚΑ ΠΕΡΙΕΦΕΡΕ ΔΗΜΟΣΙΩΣ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΚΙΣΣΙΓΚΕΡ ΜΕ ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΤΟΝ ΚΑΛΟΥΣΕ ΝΑ ΠΡΟΒΕΙ ΣΕ ΔΙΑΒΗΜΑ ΣΤΟΝ ΙΩΑΝΝΙΔΗ ΓΙΑ ΝΑ ΑΠΟΤΡΑΠΕΙ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΕΝΩ Ο ΙΔΙΟΣ (Ο ΤΑΣΚΑ) ΕΛΕΓΕ ΟΤΙ ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΒΡΕΙ ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΙΔΗ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ ΣΤΟ ΠΟΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ. ΕΠΙΣΗΣ ΤΟΝΙΖΕΤΑΙ ΟΤΙ Ο ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΕΞΟΡΓΙΣΤΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΤΣΗ ΝΑ ΟΡΚΙΣΕΙ ΓΙΑ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΣΑΜΨΩΝ

Στο πόρισμα της Εξεταστικής Επιτροπής της Βουλής των Ελλήνων (5ο μέρος) αναφέρεται ότι ο αμερικανός πρέσβυς στην Αθήνα Χένρι Τάσκα επισκέφθηκε τον πρώην υπουργό Εξωτερικών της Ελλάδας Ευάγγελο Αβέρωφ και τον Γενικό Γραμματέα του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών Αγγελο Βλάχο και τους επέδειξε τηλεγράφημα του προϊσταμένου του, αμερικανού υπουργού Εξωτερικών Χένρι Κίσιγκερ με το οποίο τον καλούσε να επισκεφθεί τον δικτάτορα Δημήτριο Ιωαννίδη για να προσπαθήσει να τον αποτρέψει από του να διενεργήσει το πραξικόπημα εναντίον του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου στην Κύπρο.

Ωστόσο ο ίδιος ανέφερε ότι δεν μπορούσε να βρει τον Ιωαννίδη.

Αναφέρεται στη συνέχεια σύμφωνα με τα πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων (Το Κυπριακό στη Βουλή των Ελλήνων, τόμος Δ **1974-1989**, συλλογή των κειμένων και επιμέλεια από τον επιστημονικό συνεργάτη της διευθύνσεως επιστημονικών μελετών της Βουλής Τριαντάφυλλο Γεροζήση):

6. ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑΤΟΣ

Το πραξικόπημα εκδηλώθηκε τη Δευτέρα **15.7.1974** και ώρα **8.15** το πρωί. Η ώρα αυτή καθορίστηκε από τους Γεωργίτη και Κομπόκη (κατά την κατάθεση Κοντώση την ενέκρινε και ο Ιωαννίδης και ο Μπονάκος)

με σκοπό να είναι σίγουροι ότι ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος (του οποίου ήξεραν τις συνήθειες) θάτανε στο Προεδρικό Μέγαρο για να μπορέσουν έτσι να τον σκοτώσουν ή να τον συλλάβουν.

Στο σημείο αυτό διατυπώθηκε από μέλη της Επιτροπής και η άποψη, ότι η επιλογή της ώρας έγινε μεν από τους Γεωργίτση και Κομπόκη, αλλά για άλλους λόγους δηλαδή γιατί ως προς μεν τις νυχτερινές ώρες (κατά τις οποίες γίνονται συνήθως τα πραξικοπήματα) το επικουρικό σώμα που ήταν απόλυτα πιστό στο Μακάριο, παρακολουθούσε τις ώρες αυτές τα στρατόπεδα της Εθνοφρουράς και τα σπίτια των αξιωματικών της, γεγονός που απέκλειε οποιαδήποτε μετακίνηση μονάδων, αξιωματικών, γιατί θα γινόταν αντιληπτή, θα ενημερωνόταν ο Μακάριος, θα αντιδρούσαν οι πιστές σ' αυτόν δυνάμεις κλπ με κίνδυνο αποτυχίας του πραξικοπήματος ως προς δε την 7.15. πρωινήν ώρα πούχε ορίσει αρχικά ο Μπονάνος γιατί την ώρα αυτή κυκλοφορούσαν πολίτες στους δρόμους- εργατοϋπάλληλοι που πήγαιναν στις δουλειές τους-πράγμα που αύξανε τους κινδύνους να υπάρξουν θύματα από τον άμαχο πληθυσμό (βλ. καταθέσεις Γεωργίτση και Κομπόκη.) Η άποψη αυτή αποκρούστηκε από την πλειοψηφία των μελών της Επιτροπής.

Οι μονάδες που πήραν μέρος στο πραξικόπημα σύμφωνα με τις καταθέσεις των Γεωργίτση, Κορκόντζελου, Παπαγιάννη, Μπίτου και το έγγραφο του ΓΕΕΘΑ (ενημερωτικό σημείωμα) ήταν:

α. Η 31η και 33η Μοίρες Καταδρομών και μία τρίτη πλην ενός λόχου που μεταφέρθηκαν από τον Πενταδάκτυλο.

β. Δύο τάγματα Πεζικού που μεταφέρθηκαν από την Κυρήνεια.

γ. Τμήματα της 23ης Επιλαρχίας Μέσων Αρμάτων που έδρευε στη Λευκωσία.

δ. Τμήματα της 21ης Επιλαρχίας Αναγνωρίσεων, που κι' αυτή έδρευε στη Λευκωσία, και,

ε. Δύο λόχοι και ένα τμήμα της ΕΛΔΥΚ.

Η μεταφορά των δυνάμεων από τον Πενταδάκτυλο και την Κυρήνεια διατάχθηκε μεν από τους Γεωργίτη και Κομπόκη, πλην όμως η μεταφορά τους ήταν σε γνώση και του Μπονάνου και του Ιωαννίδη και γενικά της μνημένης στρατιωτικής ηγεσίας των Αθηνών. Γι' αυτό ο ισχυρισμός του Μπονάνου, ότι απαγόρευσε μετακίνηση μονάδων εκτός Λευκωσίας, όπως προαναφέρεται, είναι αναληθής και προβλήθηκε στην κατάθεση του ως δικαιολογία για την αποδυνάμωση της άμυνας της περιοχής Κυρήνειας.

Την όλη επιχείρηση ανέλαβε στην ουσία ο Κομπόκης, ο οποίος ήταν κι' ο υπεύθυνος για την κατάληψη του Προεδρικού Μεγάρου, η οποία έγινε με δυνάμεις καταδρομών που διοικούσε ο ίδιος και άρματα.

Επικεφαλής της επιχείρησης κατά του Προεδρικού Μεγάρου ήταν των μεν καταδρομών ο Ταγματάρχης Δαμασκηνός, των δε αρμάτων ο Επίλαρχος Κορκόντζελος (βλ. κατάθεση τελευταίου).

Το πραξικόπημα τελικά επικράτησε με αποτέλεσμα να θρηνήσουμε πάρα πολλά θύματα. Κατά τον Γεωργίτη υπάρχουν **32** νεκροί από την Εθνοφρουρά και **22** νεκροί από το επικουρικό σώμα, κατά δε τον αντι/γο Μπίτο τα θύματα (νεκροί και τραυματίες) υπερβαίνουν τους **300** και κατ' άλλους τα θύματα είναι πολύ περισσότερα μια και σ' αυτά πρέπει να προστεθούν και τα θύματα της θηριωδίας των "ατάκτων" της ΕΟΚΑ Β και εκείνων που εξόφλησαν προσωπικούς λογαριασμούς, κάτι συνηθισμένο σε εμφυλιοπολεμική σύρραξη.

Πέρα από τα θύματα πρέπει να σημειωθεί ότι έγιναν και βανδαλισμοί και λεηλασίες, στις οποίες δυστυχώς ηγήθηκαν και πήραν μέρος και Έλληνες αξιωματικοί, όπως ο Πλοίαρχος Παπαγιάννης στην περίπτωση της λεηλασίας της οικίας κλπ του μεγαλοεπιχειρηματία Αζίνα.

Μετά την επικράτηση του πραξικοπήματος, την ανακοίνωση από το ΡΙΚ της είδησης ότι ο Μακάριος είναι νεκρός (η ανακοίνωση του θανάτου του Μακαρίου

είχε αποφασιστεί στη σύσκεψη της **2 Ιουλίου 1974** στο ΑΕΔ με σκοπό να ελαχιστοποιηθεί η αντίδραση των Μακαριακών) και την μετά λίγες ώρες μετάδοση από το ραδιοφωνικό σταθμό της Πάφου του διαγγέλματος του Μακαρίου, με το οποίο γνωστοποιούσε στους κυπρίους ότι είναι ζωντανός και κατάγγελλε τους πραξικοπηματίες ότι με την ενέργεια τους εξυπηρετούν τη διχοτόμηση της Κύπρου, σε συνδυασμό και με την άρνηση ή μη ανεύρεση των "Προέδρων" που είχαν υποδειχθεί από τη χούντα των Αθηνών, οι Γεωργίτσης και Κομπόκης αντιμετώπισαν τα προβλήματα.

α. Τι θα γίνει με τον Μακάριο που είχε διαφύγει στην Πάφο και μέσα από τον εκεί Ραδιοφωνικό Σταθμό μετέδιδε μηνύματα για αντίσταση.

β. Τι θα κάνουν για τον "Πρόεδρο" που έπρεπε να αντικαταστήσει το Μακάριο;

Στα παραπάνω προβλήματα δόθηκαν οι ακόλουθες λύσεις:

Ο Κομπόκης πρότεινε και όλοι αποδέχθηκαν, να σχηματιστεί αυτοκινούμενη φάλαγγα με τεθωρακισμένα, πυροβολικό κλπ και να κινηθεί προς Πάφο, πράγμα που έγινε αμέσως. Παράλληλα διατάχθηκε η ακταιωρός "ΛΕΒΕΝΤΗΣ" να σπεύσει προς Πάφο και να βομβαρδίσει τον εκεί ραδιοφωνικό σταθμό με σκοπό να αποκλειστεί η δυνατότητα του Μακαρίου να μεταδίδει μηνύματα. Και αυτό το κέντρο εφαρμόστηκε και βομβαρδίστηκε όχι μόνο ο ραδιοφωνικός σταθμός, αλλά και τμήματα της παραλιακής περιοχής της Πάφου.

β. Επίσης ο Κομπόκης (ο οποίος στην ουσία είχε αναλάβει την αρχηγία του πραξικοπήματος, αφού ο Γεωργίτσης από τις **1.30** π.μ. της **15.7.74** είχε εγκατασταθεί στο στρατόπεδο της ΕΛΔΥΚ και μόνο μετά τις **10.30** π.μ. που είχε επικρατήσει το πραξικόπημα εμφανίστηκε στο ΓΕΕΦ όπως καταθέτουν οι Παπαγιάννης και Κομπόκης) μετά το μεσημέρι είδε σε κάποιο γραφείο του ΓΕΕΦ να περιφέρεται ο Σαμψών, όπως περιφέρονταν και άλλοι αντιμακαριακοί.

Πιεζόμενος από την ανάγκη να ορκίσει ένα

"Πρόεδρο" χωρίς προηγουμένως να συνεννοηθεί με την Αθήνα, όπως καταθέτε, του είπε:

" Πήγαινε βάλε μια γραβάτα και έλα να σε ορκίσουμε πρόεδρο".

Αυτό και έγινε. Μετά στην ορκομωσία του ο Σαμψών διάβασε το διάγγελμα που είχε ετοιμάσει η χούντα των Αθηνών και σχημάτισε την "Κυβέρνηση" του. Τον Σαμψών όρκισε ο Μητροπολίτης Πάφου Γεννάδιος. Όπως καταθέτει και ο Παλαΐνης, ο Ιωαννίδης, εξοργίστηκε με την ορκομωσία του Σαμψών και ύστερα από συντονισμένες ενέργειες διαφόρων παραγόντων και εξαιτίας του ΑΤΤΙΛΑ 1, σε 8 μέρες πρόεδρος της ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ανέλαβε ο Γλ. Κληρίδης.

Στο σημείο αυτό της ορκομωσίας του Σαμψών υπάρχει κάποια σκιά που προκαλείται από την αδράνεια του Γεωργίτση να ενημερώσει τον Ιωαννίδη ή τον Μπονάνο σχετικά. Αδράνεια που μόνη λογική εξήγηση μπορεί να έχει την απαγόρευση επικοινωνίας με άλλα μέσα εκτός από αγγελιοφόρο ή το γεγονός πως ο Γεωργίτσης τά' χε τελείως χαμένα και ο Κομπόκης έκανε ό,τι ήθελε.

Μετά την ορκομωσία του Σαμψών, την καταστροφή του ραδιοφωνικού σταθμού Πάφου από την ακταιωρό ΛΕΒΕΝΤΗΣ την εξουδετέρωση και διάλυση από τη ΕΟΚΑ Β και τις δυνάμεις των πραξικοπηματιών Μακαριακής δύναμης, 2000 αστυνομικών κλπ (βλ Νικ. Κρανιδιώτης στο βιβλίο του Ανοχύρωτη Πολιτεία Κύπρος 1960-1974 τόμος Β)- ο Μακάριος αντιλαμβάνεται ότι η παραμονή του στην Κύπρο εγκυμονεί κινδύνους για την προσωπική του ασφάλεια και ότι δεν έχει δυνατότητες αντίστασης και έτσι καταφεύγει στο Φινλανδικό απόσπασμα του ΟΗΕ που έδρευε στην Πάφο και από εκεί με ελικόπτερο μεταφέρεται στην αγγλική βάση του Ακρωτηρίου όπου του παραχωρήθηκε αεροπλάνο το οποίο τον μετέφερε στη Μάλτα.

Ετσι ολοκληρώθηκε και τυπικά το πραξικόπημα, αφού μετά την αναχώρηση του Μακαρίου έπαψε κάθε αντίσταση των Μακαριακών.

7. ΠΟΙΟΙ ΓΝΩΡΙΖΑΝ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ

ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ ΚΑΙ ΤΙ ΕΚΑΝΑΝ ΓΙΑ ΝΑ ΑΠΟΤΡΑΠΕΙ

α. Πέρα από όσους αναφέρονται παραπάνω είτε ως αποφασίσαντες το πραξικόπημα είτε ως εκτελεστές του,την απόφαση αυτή γνώρισαν και οι παρακάτω όπως προκύπτει από τις αποδείξεις:

- Αντισυνταγματάρχης Κωνσταντίνος Κοκοράκης
- Αρχηγός Στρατού αντιστράτηγος Γαλατσάνος.
- Υπαρχηγός ΑΕΔ Αντιστράτηγος Κυριακόπουλος Οθων.
- Υπουργός Εσωτερικών Τετενές
- Υπουργός προεδρίας Κων. Ράλλης.
- Δ/τής Γ Σώματος Στρατηγού Αντιστράτηγος Ιωάννης Νιάβος (κατάθεση Μπονάνου αλλά και Π. Παπαδάκη σελ. **116-117**).
- Οι αξιωματικοί Σκλαβενίτης, Ματάτσης και άλλοι.

Οι Αρχηγοί Ναυτικού Αραπάκης και Αεροπορίας Παπανικολάου δεν είχαν ενημερωθεί (κατάθεση του Μπονάνου). Ίσως γιατί, όπως κατέθεσε στις **13.11.86** ο Ταγματάρχης Παλαΐνης, υπήρχαν υποψίες γι'αυτούς πως βρίσκονται σε συνεργασία με υπηρεσίες των ΗΠΑ και ότι θα προκαλούσαν διαρροή των όσων θα μάθαιναν.

Όλοι οι παραπάνω και όσοι προαναφέρονται όχι μόνο δεν έκαναν τίποτε για να αποτρέψουν το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, αλλά αντίθετα έκαναν ότι μπορούσαν για να επιτύχει.

β. Επίσης τη απόφαση για πραξικόπημα πληροφορήθηκαν έμμεσα από τον πρεσβευτή των ΗΠΑ στην Αθήνα Τάσκα και οι Αγγ. Βλάχος και Ευάγγελος Αβέρωφ, όπως αυτό προκύπτει από τις καταθέσεις τους.

Και ο μεν Αγγ. Βλάχος το πληροφορήθηκε στις **23** ή **24** Ιουνίου **1974** όταν ο Τάσκα του επέδειξε δυο τηλεγραφήματα του τότε Υπουργού Εξωτερικών κ. Χ. Κίσιγκερ, με τα οποία του έδινε εντολή να βρει τον Ιωαννίδη και να τον αποτρέψει από εν ενεργεία κατά του Μακαρίου, όπως δε ο ίδιος καταθέτει την πληροφορία αυτή τη μεταδίβασε στον τότε πρεσβευτή της Κύπρου στην Αθήνα Νικ. Κρανιδιώτη, όταν συναντήθηκαν σε μια δεξίωση στο ξενοδοχείο Μεγάλη

Βρετανία.

Ο Ευάγγελος Αβέρωφ πληροφορήθηκε, όπως καταθέτει στο διάστημα μεταξύ της επίδοσης της από **2.7.74** επιστολής Μακαρίου και της εκδήλωσης του πραξικοπήματος και συγκεκριμένα στις **10** ή **12** Ιουλίου **1974** από τον Τάσκα, ο οποίος του επέδειξε τρία τηλεγραφήματα του Κίσσιγκερ εκ των οποίων το ένα έλεγε "βρέστε οποιονδήποτε άλλον". Και αυτό γιατί ο Τάσκα ισχυριζόταν ότι δεν μπορούσε να βρει τον Ιωαννίδη.

Την πληροφορία αυτή ο Ευάγγ. Αβέρωφ δεν την μεταβίβασε στον Νικ. Κρανιδιώτη (ενώ μια άλλη που είχε από ένα φίλο του Γεωπόνο, όπως κατάθεσε, τη μεταβίβασε, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τον Νικ. Κρανιδιώτη στο παραπάνω βιβλίο του) με την αιτιολογία, όπως κατέθεσε ο ίδιος ο κ. Αβέρωφ ότι επρόκειτο για απόρρητα έγγραφα των ΗΠΑ.

Η αποσιώπηση της πληροφορίας αυτής δημιουργεί σοβαρές ευθύνες για τον Ευάγγ. Αβέρωφ, γιατί αν τη μετέφερε στον Νικ. Κρανιδιώτη, ο Μακάριος θα την εκτιμούσε κατάλληλα μια και θα περοεχόταν από τον Ευάγγ. Αβέρωφ και επρόκειτο για τηλεγραφήματα του Κίσσιγκερ, ο οποίος "φαινόταν" να επαναλαμβάνει την εντολή που είχε δώσει το **1972** ο Νίξον. Και πιθανόν να επείθετο ότι θα γινόταν πραξικόπημα, (ο Νικ. Κρανιδιώτης στο προαναφερόμενο βιβλίο του αναφέρει ότι ο Μακάριος είχε μια δυσσεξήγητη σιγουριά ότι δεν επρόκειτο να εκδηλωθεί πραξικόπημα εναντίον του) και θα έπαιρνε τα μέτρα του.

Βέβαια ο Ε. Αβέρωφ το Σεπτέμβριο του '87 (δηλαδή τρεις μήνες μετά την κατάθεση του) επιχείρησε με ιδιόγραφη παραπομπή να διορθώσει την αρχική του κατάθεση και να εμφανιστεί έτσι, ότι ο Τάσκα του επέδειξε τα τηλεγραφήματα Κίσσιγκερ μετά την εκδήλωση του πραξικοπήματος. Πλην όμως η άποψη αυτή δεν έγινε δεκτή από την πλειοψηφία της Επιτροπής, η οποία κρίνει ότι το αληθινό είναι ότι ο Τάσκα επέδειξε στον κ. Αβέρωφ τα τηλεγραφήματα πριν

από την εκδήλωση του πραξικοπήματος και όχι μετά γιατί αυτό δεν θα είχε πια καμία σημασία. Αλλωστε είναι τόσο σαφής και λεπτομερής ή κατάθεση Αβέρωφ, ώστε δεν μένει αμφβολία ότι οι ημερομηνίες που αναφέρονται σ'αυτή δεν είναι προϊόν κοπώσεως ή χάσματος μνήμης.

Η σκέψη των μελών της μειοψηφίας στην Επιτροπή (που παρατίθεται αμέσως παρακάτω) ότι οι ημερομηνίες **10** ή **12** Ιουλίου αφορούν ημερομηνίες των τηλεγραφημάτων και όχι της επίδειξης τους από τον Τάσκα στον κ. Αβέρωφ είναι έξω από την πραγματικότητα, αφού τα τηλεγραφήματα αυτά είχαν επιδειχθεί από τον Τάσκα στον Αγγ. Βλάχο στις **25-26** Ιουνίου **74** (δές κατάθεση κ. Βλάχου) και κατά συνέπεια δεν μπορούσαν να έχουν ημερομηνία αποστολής τους και λήψης τους μεταγενέστερη της **25ης** ή **26ης** **6.74**.

Κατά τη γνώμη όμως της μειοψηφίας των μελών της Επιτροπής που εκφράστηκε κατά τις αλληπάλληλες συζητήσεις του συγκεκριμένου θέματος, ως και στην τελική συζήτηση προς ψήφιση, τα τηλεγραφήματα Κίσιγκερ ο Τάσκα τα επέδειξε στον Αβέρωφ μετά την εκδήλωση του πραξικοπήματος, τα δε αντίθετα που αναφέρονται στην κατάθεση του οφείλονται στο μεγάλο χρονικό διάστημα που έχει περάσει, από τότε. Οι ημερομηνίες **10** ή **12** Ιουλίου που αναφέρονται στην αρχική κατάθεση του αφορούν ημερομηνίες των τηλεγραφημάτων και όχι της επίδειξης σ' αυτόν από τον Τάσκα.

Το γεγονός δε ότι ο κ. Αβέρωφ έλαβε γνώση των τηλεγραφημάτων μετά το πραξικόπημα, κατά την κρίση των παραπάνω συναδέλφων, προκύπτει και από το γεγονός ότι δεν μετέδωσε στην πληροφορία στον Κανιδιώτη, την οποία θα τη μεταβίβαζε, αν την είχε πληροφορηθεί πριν από το πραξικόπημα όπως είχε κάνει και με την πληροφορία που είχε από τον γεωπόνο (Αγγελο Βλάχο).

